

PATKÁNYIRTÁS

Meghozták az urnát.

A néhai Sárossy Ödön hamvait tartalmazó szelencét Elíz néni vette át egy idegen, sötét öltönyt és tükrös szemüveget viselő, szokatlanul magas férfiútól.

Elíz néni éppen akkor küldött el a plébániára, mielőtt a kastély udvarára behajtott volna a fekete Volvo. A lugasból leskelődő szomszédok elmondása szerint a középkorú, őszes hajú, kifogástalan eleganciával jelentkező férfi előbb kezet csókolt Elíz néninek, pár érthetetlen szó után átadta az urnát, majd kifarolt az udvarról, felhajtott a Kisek utcáján. Azt kell mondanom, nagy dolog, hogy az illető kezet csókolt Elíz néninek, amit ő, feltételezésem szerint méltányolt, mert életéből jó időre kimaradt az efféle polgári gesztus. A férfi távozása után Elíz néni mindjárt a magtár felé vette az irányt, odahajolt a lakathoz, nyitott, majd maga után gondosan betette az ajtót. A szomszédok, sejtem, átható hidegrázással hallották előbb a kulcs érces nyikorgását, majd a zár belső kattanasát, viszont a szőlőlugasok takarásában hosszasan elidőzve sem látták Elíz nénit kijönni, s mindezekről beszámolva nekem, feltételezik, hogy lennie kell egy magtárból kivezető titkos, valószínűleg föld alatti alagútnak. A szomszédokat mindenesetre megviselte a furcsa történet, kapacitáltak, foglalkozzam többet Elíz nénivel, mert ki tudja, mi zajlik az udvarházban.

Mondom, azon a kora délelőttön Elíz néni gondosan leragasztott levéllel a plébániára menesztett, melyben értesítette a főtisztelendő Karsai Gyula pápai tanácsos, plébános urat, hogy megoldódott családunk sírhelyének a sorsa. Nem is tudom, talán rosszul fejezem ki magam a sírhely sorsát illetően, mert kérdezem, mi lehet egy sírhely sorsa? Azt gondolom, a sírhelynek nincs sorsa, vagyis sorstalan, akár egy érzéketlen kődarab. A sírba költöző halottnak sincs sorsa, hacsak földrengés, árvíz, vulkáni kitörés vagy valami átok folytán nem veti ki magából a föld, de mifelénk soha nem volt ilyenyszerűen súlyos természeti katasztrófa, a holtakat mifelénk domboldalakra viszik fel rúdon. A halottvivők váltás közben megköpködik tenyerüket, úgy mennek fel a tengelytörő sáros utakon, ahonnan szembemegy velük az erózió, megmutatván, miféle sárga, semmire se jó ez a hitvány föld. A sír-

hely mindenféle elképzelhető és elképzelhetetlen beavatkozást közömbösen elvisel, egyáltalán nem bánja, ha ezerszer kiássák, ezerszer betemetik, közömbösen viselkedik, akár a temető mögül feljövő Hold, ami cinikusan kering az élet körül. Ily közönytől sokszor kirázott a hideg, ha szabad ilyent mondanom, majdnemhogypárhuzamot vontam a halott égitest és Elíz néni viselkedése között. Mert hadd mondjam, Elíz néni idegesítő közönnyel tekint a dolgokra, pedig felmondtam neki a leckét, hadd értse, menjen a fejébe, hogy a közöny a hét főbűn egyike, valójában a legnagyobb mind közül, mert ez az egyetlen, amely az élet ellen vét.

Nemrégiben névtelen, erősen primitív formában írt felszólítást kaptunk, hogy ne tartsunk igényt arra a parcellára, ahol minden felmenőnk jó ideje nyugszik, és a fent mondottak alapján ez a föld minden finnyáskodás nélkül kész befogadni Sárossy Ödön porait. Igen, a sírhelyet rég kinézte magának az Államokban élt Sárossy Ödön, akiről beszéltek, hogy a noviciátusból kiugró fiú apja haragja és szégyenkezése miatt Amerikába ment, előbb Clevelandben telepedett le, ha jól mondják, majd a nagyvilági sárm fehérnépi csábításokra átjött a keleti partokra, ahol végül is egy fogyatékos, mármint mozgási segédeszközökhöz kötött ír nőnek szép szőke fiút nemzett, aki ma bankigazgató New-Yorkban. Az, hogy Sárossy Ödön egészséges kelet-európai vért vitt a tengerentúlra vándorolt, leszegényedett ír nemesi családba, bizonyítja ifj. Eugen Sarosy pénzvilági dörzsöltsége. Úgy tudni, mukkot sem ért magyarul, Pestig jött egyszer, Ferihegyen találkozott az érkezésére kiutazott erdélyi rokonokkal, rágógumival kínálta őket, mondta a tolmácsnak, erősen sajnálja, tíz perc múlva indul a Távol-Keletre tartó gépe, sorry. A kiugrott szerzetes rokonai még sokáig nézték a kék ferihegyi eget, mutogatták egymásnak a felszálló gépeket, találgatták, melyik lehet, és erősen furcsállták, hogy ifj. Eugen Sarosy nem integetett valamelyik ablakból, noha annyit megtehetne, mondták, majd egy MÁV-nyugdijas rokon ültette fel őket saját költségén a Transervice utazási iroda egyik késő délutáni járatára a Népligetben, meghagyva nekik, majdani halálára ne utazzanak fel Pestre, mert közjegyzőnél kötött szerződés alapján élettársára hárul a feladat, nem mellékesen a krematórium is előre kifizetve, úgyhogy ne fárassszák magukat, az útiköltségből legfeljebb mondassanak gyászmisét, de azt se tekintsék rokoni kötelezettségnek.

Ne járj ott, szólított fel mindegyre Elíz néni a korábbiaknál sokkal erősebben, ha csak a kúria magtára felé vettem az utam. Jól van, mondtam felemelt kezekkel, mint aki megadja magát, hadd lássa, nincs a kezemben vasrúd, se más lakatosszerszám, amivel a magtár vasazott ajtaját megerő-

szakolhatnám. Persze nem volt kétségem afelől, hogy az urna meghozatala, az akörül lepörgött, vagyis a lugasból elnézett jelenet minden eddigiek-nél jobban felzaklatja a szomszédokat, amiért némi részvétellel is adóztam főleg Zsolti néni felé, akit közönségesen Zsolti néninek szólítottunk arra való tekintettel, hogy számunkra sok év múltával is megjegyezhetetlen volt a kétségtelenül szép, de környezetünkötől idegen Genovéva, így a férjéről, Zsolti bácsiról átszarmaztatott nézítés jámbor és kézenfekvő változat volt számunkra. Nem is a halotti urna, mert arról aligha tudhatott valamit a szomszédok, hanem inkább Elíz néni rejtélyes rejtőzködése, mármint láthatatlan, sok képzelődésre okot adó magtári ténykedése hozta működésbe a szomszédok fantáziáját, ami, azok után, hogy többször is hallották Elíz nénit a magtárban valakihez beszélni, a történetnek beláthatóan magyarázatra szoruló része maradt, ami mérsékelt felfogás szerint is bőven elégséges ahhoz, hogy ilyen körülmények között lehetetlen legyen folytatni a megszokott életet. Hátha még szólnék az urnáról a szomszédoknak, akik talán nem is sejtették, hogy Elíz néni a Sárossy Ödön földi maradványait tartalmazó szelencét vette át a feltűnően magas férfiútól, ami a férfi kilétét illetően elég sovány kapaszkodó. Főleg, hogy a szomszédok nem adhattak bővebb leírást az idegenről, elmondásuk szerint végig háttal állt nekik, a Volvóból kiszállva féloldalasan közelített Elíz nénihez, ami arra engedett következtetni, hogy a szelencét dobozban meghozó magas férfiú láthatóan óvakodott attól, hogy valakinek is a képét mutogassa, és nem beszéltünk még a fél arcát eltakaró, sötéten tükröző szemüvegről.

A plébános kanonok úr kérdő tekintettel, nagyot nyelve vette át Elíz néni levelét, amit megtúrva, reverendájának bő ujjába csúsztatott, azt mondta, majd megnézi, mit akar a jóságos Elíz. Így mondta tisztelettel: a jóságos Elíz, és majd üzen, ha lesz mondanivalója. A pap arca, mint a falak hűvös közönye, amibe háborítatlanul bekapaszkodott a kövér borostyán, az ereszt tartó szarufák és a gerendák szöveget záró találkozási pontjánál pedig színes gombok tenyésztek népes családokban. Ekkor láttam, hogy a toronyba vezető kültéri falépcső időközben teljesen leszakadt, ott hever sötétbarnán a korhadék, vöröshangyák kezdtek belőle bolyt hordani maguknak. Elkész-tünk, mondták valami ott lézengő idegenek, akik nem tudni, kinek a megbízásából jöttek freskót keresni, így nem jutottak fel a toronyba. Onnan gondoltam, hogy amatőrök lehetnek, mert a toronyban nem szokás freskót keresni. A falkutatók kis idő múlva papírt mutattak a kanonoknak, azt mondták, egy múzeumtól és valami egyetem történelem fakultásáról jöt-

tek, pontosabban hozta a szakma igénye, régészek, építészek, restaurátorok vegyesen, középkori falfestmények után kutatnának, noha világosan mondta a kanonok úr, nincs neki tudomása arról, hogy ott olyasmik lennének. Erősen izzadva hangoztatta meggyőződését, hogy nincsenek rejtett freskók a falakon takarva, legfeljebb a középkorban ide temetett arisztokraták kriptájában lehetne keresgélni. A kutatók nem tágitottak, lepakoltak háti-zsákokat, különféle ecsetekkel, meszelőkkel, spaklikkal telerakott vödöröket, megnézték, hová verhetnek fel sátrát, amíg a kastélyszállóban élhető körülményeket teremtenek, szem előtt tartva, hogy a legkevésbé se zavarják a kastély úriasszonyának, Elíz néniének a megszokott életét. A falkutatók Elíz nénit éppen akkor emlegették, amikor a levelet átadtam a kanonoknak, ettől kezdve már nem gondoltam, hogy a falkutatók amatőrök volnának, sőt, arra gondoltam, hogy csak idő kérdése, és előkerül jó néhány freskó, eredeti munka vagy valamelyik világhírű festmény hiteles másolata, amiről cikkezni fognak a lapok, különben nem volnának olyan magabiztosak a dolgukban ezek. Biztosan nem Szent László királyt ábrázoló freskót keresnek, gondoltam, mert a múzeum elsősorban nem abban érdekelt, hogy a munkatársai Szent László legendáját foszlányokban bemutató falfestményeket leljenek, és Elíz néni sem mesélt soha a lovagkirály emlékezetét őrző helyi történelmi dolgokról, Karsai Gyula pápai tanácsos, plébános úr egy szóval sem emlegetett ilyesmit. A plébános arca akkor lett rákvörös, amikor látta a cinteremben többnyire pipára gyújtó ifjakat, akkor már üvölténi tudott volna, amikor a kétliteres sörös flakon száján lefutó szennyes-fehér habbal áztatták a műemlék templom cintermi köveit. A kanonok belépett a plébánia boltíves kapuja alá, gondolkozott, majd szélesre tárta a gyalult tölgyfakaput, és azt mondta: hát akkor jöjjenek.

Imádkozom, hogy ne érje baj a drága Elíz nénit, szólt át a kerítésen Zsolti néni még aznap délután, aki úgy tett, mintha fekete retket kapálna a lugas alatt, pedig nem is a fekete retket kapálta, hanem éppenséggel leskelődött.

Kastélynak, sőt kastélyszállónak tekintik a mi házunkat, így szokták emlegetni a helyiek. Korábban, a rendszerváltás előtt idült alkoholistákat fogtak itt elvonókúrára, persze átmenetileg még elidőztek mindenféle szenvedélybetegek, öngyilkosjelöltek, egyfajta klinika és szanatórium átmenete lett, amiről a kommunista rendszer teljesen megfeledkezett, mint más hasonló rendeltetésű kastélyokról. Ne essünk túlzásba, a klasszicista épület tá-

volról sem nevezhető kastélynak, legfeljebb kúriának illik be, minthogy udvarháznak épült valamikor a nyolcszázas évek elején, hogy kétszáz esztendő alatt számtalanszor módosítsák vidéki elképzelések szerint ugyancsak vidéki mesterek, aztán, meg lehet nézni, mire mentek vele. A kastéllyal persze legmostoháiban az utóbbi ötven-hatvan év kurzusa bánt el, majdnem rámentek Elíz néni körmei, mialatt méregzöld festéket kapart ablak- és ajtótokról, ugyancsak vastag olajréteget az ebédlő faláról, aközben nemegyszer láttam sírni. Mondtam, hagyja rám, de nem, eközben arra gondoltam, talán egyik elrejtett, a törökménesi kastélyból származó ebédlőkészletét vagy ezüst esszajggarnitúráját fel is áldozhatná, mert egyéb fizetőeszközt nem tudtam elképzelni. Persze, kérdés, ki lenne az a kőműves, aki holmi porcelánok fejében heteket kuporogna az ajtófélfák alsó szögeinél, hogy majd a derekukat fogják, s azt mondják: rendesen átbaszott a grófné. Egyszer már mondott ilyesmit valaki, miután levakarta a kovácsoltvas kapunkról a rozsdát, megtisztította a besztercei szász kovácsmesterek hajdan sokat bámult és dicsért munkáját, amiből Elíz néni arra a következtetésre jutott, nem lesz jó, öcsém, ha sokat bámulják a kerítést, úgyhogy gyorsan vadszőlőt telepített oda, egy-két évre majdnem olyan elvadult lett a vaskapunk, mint azelőtt, amikor nem vadszőlő, hanem venyige futotta be.

Elíz néni azt mondta, legyen türelemmel, nemsokára kinyitja a magtárunkat, és megmutatja a tükört, amiről sokat mesélt nekem. Annyit tudni, hogy a tükör a törökménesi udvarházból került át a mi kúriánkba hajdanán, Elíz néni elbeszélése szerint legalább egy hónapig utaztatták lovas szekéren valami hímezett nemesi címerrel ellátott, szőttes lepedővel letakarva. Az elfedett tükört hadieszköznek vélték a román betörés előtt menekülő székelyek, gondolom, erősen meglepődtek volna, ha valaki veszi a fáradságot, és kitakarja. Látták volna, hogy nem Arz tábornok páncélos hadkiegészítésének a tanúi, hanem egy közönséges tükör utazik velük szembe. A tükört bizonyos előrehaladott korról és demenciával megáldott Betegh Gloria-Hortenzia nevű úriasszony, oldalági felmenőnk adományozta a kúriánknak, hogy a majdani rokonok jól őrizzék meg a senyedő Betegh nagynéni-keresztanya halála után minden bizonnyal gyorsan befátyolosodó emlékét. Hogy miért van a tükör a magtárban, amikor annak rendes körülmények között és mindenkor kívánalmak szerint is kastélyunk valamelyik szobájában volna a helye? Úgy látom, kielégítő választ Elíz néni sem tud adni, vagy nem akar, pedig mondhatná végre, minek neki már a nagy ovális, békebeli tükör, kifelé vele, de nem mondja, sőt, úgy tesz, mintha a csa-

ládunk egyetlen épen maradt tárgyi emléke volna fontos csak ebben az életben. Úgy látom, a tükör elválaszthatatlan Elíz néni élettörténetének homályos részleteitől. A folyamatokat úgy vezeti fel, mint a rózsafüzért, amikor imádkozik, minden történet-bogyó odafigyelést, beleélést követelne részemről, látom, fáj, legalábbis rosszul esik Elíz néninek, ha figyelmem pillanatig is lankadni kezd, és ilyenkor abbahagyja, nem beszél hiába, ezüst pecsétgyűrűjén fordít idegesen. Mondhatná, lám, minden ócskaság megtalálja végső helyét, mint ahogy a békebeli ovális tükör megtalálta helyét a magtárban, amit végképp kidobni valahogy nincs szíve, pláne ha benne van a család, minden felmenővel, csoportképben és egyenként, aki csak egyszer benne megnézte magát, és az is, aki belenézni valamiért óvakodott.

Ha látom Elíz nénit a kertünkben, a mára teljesen elvadult hajdani paradicsomban mentáért hajladozni, látom a nyakából madzagon lógó kis kulcsot is, a magtár ajtajára zárt lakat kulcsát. Apró darab, rendesen szederkékre feni Elíz néni mellét, ami igazából már inkább egy természettől sújtott parcella, tele aszályos repedéssel, nem pedig termékeny talaj, pedig tudom, a valaha szépen feszes, de mégis bársonyosan lágy felületen hallgattak csapodár férfiak felgyorsult szívdobogást.

Kinyitja, ha enged a lakat, mondta sokadszorra, de itt mindjárt a bizonytalanságán kellett fognom Elíz nénit, mert többször is megpróbálta eljátszani, hogy kész kinyitni a magtár ajtaját, de valahányszor azt mondta, baj van, öcsém, nem enged a lakat. Ilyenkor megmarkolta az ócska, tudomásom szerint hajdani szász mesterek patinássá lett munkáját, szemlátomást szorított egyet rajta, csak ő tudja, egészen jól megjátszott dühből vagy cinkos barátságából. Egyszer majd tán meggondolja magát, mondta, és reszketeg arccal, reszketeg kézzel, talán egészében remegő testtel hagyta ott a magtár ajtaját, érthetetlen szavakat morgott, vagy csak a nagy köveken slatytyogó papucsok fenték el a szavak életét. Jó, hogy ilyen nagy kövek vannak elfektetve a kastély udvarán, réteges nagy táblák, mondanám, hogy a pala és a homokkő geológiai átmenete, nem egy erős szerkezet, mégis bírta a hajdanán rönkökkel és gabonával megrakott szekereket, a lovak patkóit, a spicelt csizmákat, aztán később a rengeteg húgyot, mert az előttünk lakók rendszeresen ide ürítették ki a kopott biliket, vizelettől ragacsos ágytálakat. Ezek a kövek nyelik el jótékonyan azokat az otromba szavakat, amikor már elegendő van Elíz néni végeérthetetlen történeteiből, és sietve indulok hátra, majdnem szökdécselve egyik kőről a másikra. Az ilyen, enyhén érdes kö-

veken mezítláb szökdécselni kifejezetten jót tesz az ember kedélyének, bár ki tudja, mi dúl a kövek szerkezetében, ha súrolják a felületen. Ez most Sárossy Ödönről jut eszembe, a kúriánkat hajdan sokat látogatott férfiúról. Inicialéi ott vannak a legnagyobb palakő-palacsintán, Elíz néni rendszeresen ott súrolja talpát, ha úriasszonyra nem jellemzően mezítláb megy ki, Sárossy Ödönbe töröli a lábát még mindég, azt gondolom, elég szégyentelenül. Elíz néni szerint Sárossy Ödön a kőben van, nem is érti, minek kell neki temetkezőhely, miért a családunk parcelláját nézte ki magának. Állította, hogy Sárossy Ödön szelleme ott lakozik a kőben, vagy éppenséggel a kő alatt, ma is érthetetlenül küldi a csokrait, mert mi az a kövön, ha nem kővirág. Egyszer alaposabban megvizsgáltam a kő felületére kiült alakzatot, csakugyan virág alakú képződmény jelent meg, szirmokat alakító felpattogzás, apró hangyák alagútja, ki tudja, mit hordanak fel fűrgén, a tömör mélységek milyen megfoghatatlan titkait. Nem csípnek, csak alig, ha hagyom.

Elíz néni a Sárossy Ödön halála után úgy tett, mintha a gyászon könnyen túltette volna magát, de a bánat nyoma ott maradt az arcán, mert hol maradna, ha nem a nyilvánvaló helyén. Nem mondanék felindulást, az örök nyugodt nagynénit nem láttam még háborgó, kibékíthetetlen köntösben, amióta vele lakom, azonban látnom kellett, hogy, mint tűzön a nyers fa, lassan, sisteregve ment tönkre, homloka, tekintete körül szerre elpattantak az abroncsok, és darabokra hullt az arca, akár a vackorfá alatti nagy csöbör, amiben nyaranta fürödtünk, amíg egyszer csak kiszáradt, vagy a jószágok kiitták belőle a vizet, és kör alakban szétterült a gyepon.

Ezek szerint azt is mondhatnám, Elíz néninek szépen gyalult donga-arca van, darabokból rakta össze a teremtóje. Szétszedhető, elhatárolható mezőkről beszélek, legalábbis tagolt birtokról, ahol ragyás, villongós időkben egy dülő beborul, a másik parcellát behinti a napsütés. Így tevődött össze Elíz néni arca akkor is, amikor elolvasta a primitív levelet, és azt mondta, öcskös, mi tulajdonképpen nem vagyunk. Elíz néni árnyékos arca ekkor teljes egészében és ijesztően érvényesült, majdnemhogy megrémültem. Azt is mondta, nemsokára szétdőljék a sírhelyünket, nincs helyünk itt nekünk.

Nem tudtam, mit mondjak, lehet, a dongák közötti réseken végleg elfolyunk, szánalmasan kicsorgunk valahová, jobb esetben marad valami, ami Elíz néni napsütötte, bársonyos arcrészletét még jó néhányszor beteríti. Ez a parcella az én tartalékom, amíg Elíz néniből a legcsekélyebb életöröm su-

gárzik, addig mindenképpen vele maradok. Addig is még sokat kell mesélnie, mondtam, neki kell összeraknia az én részeimet, végre felépítenie személyemet, ki vagyok, honnan jövök, mert az emlékezés minden csíráját kiölték belőlem. Sőt, mint ígérte, megmutatja szép tárgyi emlékét, amit magával vitt anno, és magával hozott visszaköltözése idején, és sokat mesél még, mit látott a tükör a kúriában lakókról véletlenül vagy szándékosan. Ez így felületesen van mondva, mert Elíz néni szerint nincsenek is véletlenek, minden bizonyos törvény szerint működik. Mint ahogy törvény alapján telepítettek ki bennünket is hajdanán, úgy valami törvény szerint áll rá-májában a békebeli, nagy ovális tükör. Mondogatja azt is gyakran, a tükör őrzi az időt, az élete a tükörből teljességgel visszanezhető. Meg is nézzük, mondta sokadjára, egyszer megnézzük. Kiülünk a lugas alá, ahol nem zavar senki, mondta, mert persze hogy nem zavart, miután visszafoglaltuk a kúriát, a kovácsoltvas rácsos kaput nem nyitotta ránk senki. Talán a sűrű vadszőlő tanácsolja el azokat, akik még némi rokonszenvet tanúsítanak irántunk, mert minden megint elvadult, azon sem csodálkoznék, ha egyszer a kastély hátánál kecskerágót teremne a regátnak mondott fekete szőlő.

Örültem volna, ha Elíz néni veszi végre a fáradságot, és kinyitja a magtár vaspántos ajtaját, de reméltem, hosszas és eredménytelennek látszó uzszakálásomnak mégis lesz foganatja. Ígérte, egyszer rendet rak ott bent, feltéve, ha enged a lakat, és lesz hová betolnom a kerékpáromat végre. Szerettem, mert figyelt rám, hogysisne figyelt volna. Jobb, ha az ember a kerékpárját a magtárban tartja, mint a lugasok alatt, hiszen az efféle szerkezeteknek is lába kelt, különösen, miután a Deltából felszivárgott nomád cigányok megszállták a vidékünket, rétjeinken legeltették elcsapott lovaikat, felöllelték a sarjúboglyákat, megjárták a padlásokat, a sonkákat ölükbe ejtve csak a füstös rudat hagyták meg. Nem is tudom, mit kellene féltünk, a kerékpáromat leszámítva, hiszen a tíz darab Ferdinánd-aranypénzt, a családunk monogramjával ellátott alpakka eszcájg-garnitúrát Elíz néni már a cigányok érkezése előtt gondosan elrejtette, az is lehet, évekkel ezelőtt, miután törvényszéki végzéssel visszatértünk a kastélyba, jó rejtkehelyet talált a családi örökségnek.

Amíg nem szólt Zsolti néni, nem nagyon izgatott a magtár körüli rejtély, Elíz néni miért tartja kulcsos lakat alatt a táncteremnek is megfelelő széles helyiséget, amelyben valamikori felmenőink ropták három nap és három éjjel a táncot. Olyannyira begyűlt a bálnép, hogy a kúriánk szűkösenk bizonyult a különleges alkalmakra bekocsikázott vendégsereg fogadására,

így a késő barokk építészeti stílust utánzó 18. századi gazdasági épületet léptették elé multságok színhelyévé, úgy, hogy előbb kiürítettek belőle minden kacatot, a három szolga feszt sikálta a padlózatot, a hombárokat pedig lepedőkkel és szőttes takarókkal fedték el a kisasszonyok kényesebb tekintete elől, meg mindenféle illatos virággal szívatták fel a báli alkalmakhoz egyáltalán nem illő magtári egérszagot, télen pedig tömjénnel füstöltek jó darabig. A bálozást vetésforgó szerint rendezték, majd minden vidékünkön fellelhető udvarházban egy évben egyszer multság volt annak rendje és módja szerint. A magtárról még egyebeket is tudnék mesélni, minthogy Elíz nagynénémről is mint tárgy és ember erős kontrasztjáról, először is arra gondolva, míg előbbi az idők folyamán megszámlálhatatlan sokaságban, ma már felköbözhetetlen mennyiségben fogadta be jóféle termőföldek mindig csíráképes magvait ömlesztve és zsákolva, addig Elíz néni a terméketlenség sokáig és titokban mindenkitől csúfolt példánya maradt, most már aligha kinyomozható, hitelt érdemlő okok miatt. Magtárunk – ha egy kicsit körültekintőbbek lennének a történészek – akár a történelemlékönyvek lapjain is szerepelhetne, mert miután Alfred von Buchner Wehrmacht-tábornok elment kialvatlanul és mogorván, megkímélve hagyva meg valamelyik felmenőm barokk íróasztalát, a nyomába érkező orosz tábornokok, akik természetesen a mi kastélyunkat tették meg főhadiszállássá, a vastag téglafalú magtárba cipeltették át a fényes íróasztalt, ki tudja, milyen meggondolásból, amin megtervezték a folyó nyugati partján széles sávban elterülő homokpadon kiépített, erős német állások elleni offenzívát. A magas rangú tiszteknek szokásuk volt reggelente a magtár mögötti kúton mosakodni, a katonák a sikamlósan mohás és békanyálás itatóvályúba húztak fel nekik friss vizet, ők pedig derékig vetkőzve mosakodtak, egyiküknek nyakában pedig láncan arany kereszt függött, pravoszláv Krisztus, mondta nagyanyám. De a magtárban történt más is, pontosabban az oroszoktól meghagyott íróasztalon, amiről beszélni nem akarok, mert a történetbe óhatatlanul belekeverném Elíz nénit is, aki nagyanyám bátorítására jött elé a kastély pincéjének egyik elfalazott rejtekéből, mert azt mondta nagyanyánk, aki feszületet visel a nyakában, az a lányokkal kedvesen bánik, értelemszerűen. A nagy íróasztalt elvitte a nép, állítólag a tsz irodájában vészelté át a kommunizmust, nyögve cipeltük vissza Elíz nénivel, mert üzenték, hogy vigyük, mert a miénk. Fárasztó kerülgetni, mondtam, egyben javasoltam Elíz néninek, hogy a fényétől és mindenféle egzotikumától megkopott asztalt vigyük a magtárba, mert talán rossz emlékeket idéz, nem beszélve arról, hogy időnként semmitől és senkitől nem érintve erősen megreccsent, pedig szá-

radásra volt idestova kétszáz esztendeje. Nyikorog, mint mives lakat a magtár ajtaján, mondtam, ám Elíz néni legyintett, mintha azt akarná mondani, ez a kis nyikorgás az életünkben már nem oszt, nem szoroz. Az a helyzet, hogy ilyenkor, amikor ott voltam, Elíz néni úgy tett, mintha nem volna fontos dolga a magtárban, sőt mintha nem is volna bejárása oda, pedig, mondtam, a tárgyakhoz ócskaságuk dacára nagyon is ragaszkodott. Minden ócskasághoz, amit Elíz néni elvitt magával hajdanán, amikor a rendszer szétverte a családot, ő ment egy kolostorba vasalni idős szerzetes miscruháját, én magam pedig egy szamosfalvi öntödében kaptam állást, hozzá egy albéletli legénylakást a györgyfalvi negyedben.

Ott rohadtok meg, üzenték a távozó osztályellenségnek.

Itt eszen meg a penész, üzenték, amikor visszajöttünk.

A falkutatók és régészek a kúria keleti szárnyát nézték ki maguknak anélkül, hogy Elíz nénival, esetleg velem egyeztettek volna, de hát felőlem, mondta Elíz néni, de hát felőlem, mondtam, ők pedig nem értették, miért részünkről ez a közömbösség, bár én lelkesedtem volna, ha Elíz néni is lelkesedett volna, hogy a kúriában valami végre elkezdődött. Lehet, akkor értettek meg valamit a furcsa helyzetünkből, amikor beléptek a hajdani tállaló helyén berendezett elfekvőbe, ami nagyjából úgy maradt, ahogyan hagyta a kúriát tégláig lelakó megyei fenntartású intézmény, de a helyiség nyilvánvalóan mindeneknél siralmasabb képet kapott azután, hogy az ágyakról lehúzták a lepedőket, összeszedték a szürke pokrócokat, s végül maradtak a foltos, vizelettérképeket és okádásokat őrző matracok, a festéktől hámló tábori ágyak, belefulladva abba a jellegzetes, bár kétségtelenül enyhülő penetráns bűzbe, amit egy ilyen létesítmény évtizedek alatt magába szívott. A kúria keleti szárnyába belépő, majd hirtelen meghökölő falkutatók erősen csodálkoztak, hogy minket nem zavart a bűz, de hát mi nem éreztük, mert egyrészt a szóban forgó épületrészt soha nem nyitottuk ki, másrészt Elíz néni azt mondta, a mi saját bűzünk, a lassú rohadásunk bűze egyensúlyban tartja a helyiség klímáját, holott ez egyáltalán nem igaz, úgy vélem, nekünk egyáltalán nincs bűzünk, legfeljebb az életkörülményeinkkel járó természetes, avagy észrevétlenül elviselhető ájer leng körül, amibe, ilyen tájt, ősszel belelóg némi hárslevelű szőlőillat, és belelóg a kert sarkában felkapott csipkebogyó, meg a kerítés melletti ó-királysági fekete szőlő, de utóbbiaknak tudvalevőleg nincs érzékelhető illatuk.

Na jó, mondták, addig is elleszünk a plébánián, de értésünkre adták, az „addig is” azt jelenti, hogy rövidesen jönni fognak munkások, köztük féreg-

és patkányirtó, aki bespriccel a sarkokba, a kéményekbe is, szóval ők lesznek, akik rendbe teszik a kastélyszállót. Értésünkre adták, kis önköltségi ráfordítással akár az általunk lakott kastélyrészt is kifogástalanul helyrehozzák, de semmi ráfordítás nélkül is megteszik, mondták, amikor látták a sápadt Elíz nénit olyan színbe váltani, mint amikor a kis lecsüngő kulcs szedresre festi a kiszikkadt mellét.

Szívbaja lehet, állapította meg Adél, a restaurátornő, a munkacsoport vezetője, akiről láttam, hogy szívest-örömost megtisztítaná Elíz nénit a lerakódásoktól, lenne Elíz néniből egy elnézhető kép, embermagasságú festmény a kúriánkban. Adél egyszer kifejtette nekünk, imádja a műemlék épületeket, és imádja a műemlék épületek műemlék lakóit, amin neveltünk is egy kicsit szinte röstelkedve, hogy mi műemlék emberek volnánk. Ó, nem hiszem el, mondta alig hallható, rekedtes hangon Elíz néni. Nem hinném, hogy szívbaja volna Elíz néninek, súgtam meg Adélnak, aki figyelembe vett, meglehetősen érdeklődést tanúsított a kúria és annak lakói iránt, ami végtére is lényeges fordulat a mi életünkben. Lehet, Adél lesz az, aki, ha akarjuk, ha nem, kinyitja a kúria kapuját, a berozsdázott kovácsoltvas kaput, olajat tölt a lakatba, hogy engedjen a zár, nyíljon ki a magtár vaspántokkal ellátott ajtaja, friss történésekkel lepje meg a kúriát és környékét, beleértve Zsolti néniéket is.

Megfogadtam, a magtárból kiszűrődő hangokról, lehetséges alagútról a későbbiekben beszélek Adélnak, ha beköltöznek a kastélyba, és egyszer majd sétálni lesz kedve a nagy, sohasem termő diófák alatt. A három meddő diófa, így szokták emlegetni az emberek a diófást, így emelve ki minden völgyi közönségességből a kastélykertet. Véletlenül sem kastélykertnek neveznék a mi kertünket, ami valójában nem is kastélykert. Szerintem a „meddő diófázásban” enyhén benne van az a tény, hogy Elíz néni soha nem szült gyermeket, örökre vénleány maradt, pórnéptől megközelíthetetlen, minden udvarló szándékot mereven elutasító és érzéketlen vénleányként ment el a kastélyból, és akként tért vissza, bár ez utóbbi tényállás nem sok vizet zavart, mert akiket valaha bosszantott, megalázott Elíz néni túlzottan arisztokratikus merevsége, azok már kiköltöztek a domboldalra. Egyedül Sárossy Ödön élt a tengerentúl keleti partvidékén, akit minden ártatlan emlékeitől megfosztott egy váratlan szélütés, majd félig lebénultan, senkihez sem szólva, szívroham vitte el, ölébe ejtve a végrendeleti hagyatkozást, miszerint porait a szülőföldre vigyék, pontosan megnevezve azt a sírhelyet,

ahol a mi felmenőink nyugszanak, ahová Elíz néni jó ideje készül költözni, pedig mondom eleget, azzal még várjon, hagyja a fenébe.

A régészek és falkutatók azzal a hírrel jöttek meg, hogy a biztató jelekből kiindulva még maradnak, vagyis nem mennek a limesen elsüllyedt római világot kiásni, mert megtalálták a hajdani pálos klostrom alapjait, folytatják a munkát. Szertefoszlott hát minden abbéli reményünk, hogy a kúria felújításából nem lesz semmi, a régészek és falkutatók mind egy szálíg elhúznak a környékünkről, végre békét hagynak nekünk. Ettől kezdve tudtuk, dehogyan mennek, ráadásul megjelent valami ócska kinézetű, reszketeg és erősen foghíjas ember, fújta az alkohollal, hogy ő fertőtleníteni jött, telespriccelt mindent valami borzalmas szagú szerrel, befröcskölte a falakat, a lépcsőket, felment a padlásra, befújta a kéményekbe, állandóan köpködött, majd láthatóan közömbös maradt, amikor a tudomására hoztuk, hogy a mi részünkben nincs mit keresnie. Jó, mondta, mindösszesen arra kért, ha valaki kérdezné, mondjuk azt, hogy igenis, minket is kifertőtlenített, mert neki úgy volt kiadva, hogy hozzánk is be kell okvetlen spriccelnie. Hátára vette a régen gyártott masszív, sárga réztartályt, köszönésféleképpen kilökte a nyelvvel megmaradt, erősen lógó metszőfogát, értem, grófné, én is Solymossy volnék, minket is kispriccelt a rendszer, mondta. A patkányirtó valahonnan még visszaszólt: grófné, azért se hagyja, hogy patkányirtózzanak, mert azok úgy veszik egy az egyben, hogy patkányokat irtanak. Csókolom, grófné, mondta, visszaigazította egy szál elferdült metszőfogát, és elment.

A kétmotoros, dupla szárnyú gép a fejünk fölött naponta többször is elrepült. Jött valahonnan, dél felől, a Vár nevű sík mező felett több kört is leírt, láttam, Adél a gépből integetett nekünk, aztán ment valamerre, elhúzott a Kerek erdő felé. Olyan alacsonyan szállt, hogy már-már vártuk a hegy kontyán fellobbanó fényt, a gép becsapódásának tragikus következményeként, de nem, a gép meg sem emelkedett, hogy kicszelezze a hatalmas tölgyek koronáját, hanem egyenesen ment, talán a hegy félelmében töpörödött meg, aztán valamivel később autóval jöttek meg a gép utasai. Nem mondtak semmit, mintha csak úgy passzióból röpködtek volna a völgy felett, de nem passzióból, mert a vár feletti körök leírása közben fényképeztek, magnetométerrel készítettek sok-sok légi fotót ásatási térképekhez. Mondta Adél, a munkacsoport vezetője, hogy másnap felviszik Elíz nénit is, amiből azt gondoltam, Elíz néni másnap el fog emelkedni ettől a világ-

tól, erre vágyott egész életében. Jó, mondtam, egy kicsit el fog emelkedni, pillanatokig elszakad a valóságtól, mert szokta mondogatni, hogy elszakadni a rögtől az örökkévalóság megtapasztalása, amit csak a hit képes megmutatni, de neki nincs olyan hite, ami elvinné oda, ahol már kétségtelenül érezni lehet valami más, szokatlan dimenziót, ahol azt mondja valami fel-foghatatlan hang, hogy maradni, maradni, de ez nem az ördög szája, mert az ördög szája olyan, mint az égő gumiabroncs, vörös tűzzel és felette kormos fekete füsttel. Éppen ellenkezőleg, a fénynek szívása van, kitakarja az arcon keletkezett árnyékokat, beborítja a fej féltekéit, a szemnek átütő sugarú ereje van, látni, mi van a rög alatt. Látni a kastély falába rejtett alpakkákat, a tiszta porcelánkészletet, a tíz Ferdinánd-aranypénzt, látni a temetőt, a családi sírhelyet, benne a felmenők megmeszesedett csontjait, a beszakadt koporsóban hasra tett kézzel pihenő nagyanyát. Látni lehet a közeli limesen felvonuló légiót, a katonák kezében maradt serlegeket fűszeres borokkal, amint olajos bőrű kurtizánokkal szeretkeznek, és mond valamit a pilóta. Nem értem, egy szót se értek, kiabálta Elíz néni, és mindenképp erősebben magához szorította a retikült. Elíz néni kinézett az ablakon, jó lesz ez a pillanat, gondolta, pontosabban lenézett, látta, hogy a kastély felett húznak el, talán látott minket is, integetni akart, hát kinyitották neki az ablakot, finom selymes keze belevegyült az átlátszó levegőbe, mintha nem is lett volna keze, talán integetés sem volt, csak a mi illúziónk, hogy Elíz néni integetett a magasból, és ekkor kivette a retiküljéből a szelencét, ügyesen felpattintotta az urna fedelét, Sárossy Ödönt kiszórta a semmibe. Mi odalentről nem láttuk Sárossy Ödönt szétoszlani a semmiben, mert a gép ekkor már messze járt, jócskán elhúzott a kúria szürke tetőzete felett, elképzelhető, hogy Sárossy Ödön a meggyérített arborétum százados fáira szitált, pedig nem így volt meghagyva a végrendeletében.

Szóval túl van adva Sárossy Ödönön, mondta Adél, de Elíz néni a hátsó ülésről nem felelt, Adél hátranézett, nem látta Elíz néni a hátsó széken üldögegni, vagy éppen kitekinteni, azonnal becsapta a gép ablakát, mintha sose lenne késő becsapni, azt követően sem lenne késő, hogy Elíz néni eltűnt, bizonyos, hogy ekkor már nem volt a fedélzeten. Láttam Elíz néni elszállni egy könnyed felhő formájában, mondta a pilóta teljes hidegvérrel, mert látott ő még embereket elszállni. Az urnát Elíz néni eltűnését követő harmadik napon találták meg az arborétum mellett, egy pásztor lelt rá, azt mondta, jó lesz kovászt keleszteni benne, elvitte a patakra, kiöblítette, ivott a szelencéből, vitte a víz Sárossy Ödön maradék százalékát, vitte

te lefelé a víz, amit lejjebb kiúszik a vasszájú nyáj, és mit sem sejtve töröli meg a száját a pakulár, aki máskor a kövekre hasalva iszik.

A következő lépésemet nincs miért magyaráznom, vettem a nagy kalapácsot, odaálltam a magtár ajtaja elé, éppen készültem ráverni a lakatra, amikor észrevettem a hátam mögött Zsolti nénit, aki kétségbeesve nézte, mit teszek. Erősen szántam az idős asszonyt, hogy a szomszédság okán őket sem kerülhette el ez a zaklatottság, mondtam, nyugodjon meg, Zsolti néni, talán egyszer Elíz néni is megkerül, de ez a számból nyilvánvalóan úgy jött ki, mint aki bizonytalan, vagy nem is hiszi, hogy Elíz néni valaha előkerül a Kerek erdő feletti felhőkből. Akkor rábaszok, mondtam magamból kikelve, mármint mutattam Zsolti néninek, hogy ráverek a lakatra, baszszál rá jól, fiam, mondta Zsolti néni gondolkodás nélkül, hullt is a lakat százfelé, szétspricceltek a rozsdáette nittszögek, akár Zsolti néni szemét is kilőhette volna valamelyik.

A magtárban csend volt, enyhe dohszag járta be a valamikor otthagytott hombárokot, beléjük nézni nem volt érdemes. Hanem a tükör vakon állt, ahová Elíz néni régen helyezte, a békebeli ovális üveg a pádimentumon hevert darabokban, a srégen nyitva hagyott ajtón beszüremelő fény hatására úgy festett, mint darabokba szakadt jég valami zöld, igazi kastélykerti tó felszínén. Ránéztem a szilánkokra, de nem láttam meg szilánkokra tört arcomat, mert az üveg felületét finoman belepte a rőkőny, a penész. A finom porhullásban ürülék és patkánynyomok vezettek valamerre.

Jól van, mondta Adél, a munkacsoport vezetője. Hogy most elmúlt Elíz néni, ettől a pillanattól kezdve válik megtörténtté. Hogy az életében teljességgel senki sem lehet benne. Örvendjek, mondta Adél, hogy visszahozták a múltat, az ismeretlen Elíz néni élete most válik világossá és jelen idejűvé. Otthagytam Adélt, hadd beszéljen a falaknak, beszéljen akárkinek, fogtam magam, még aznap elköltöztem, mielőtt a magtárból kivezető alagútra rálelne valaki.